

Artem N. Sunami¹
St. Petersburg State University, Institute of Philosophy,
Department of Conflictology
St. Petersburg (Russia)

327.5(470:4-672EU)"19"
351.861(4-672EU)
351.861(470)
Review scientific paper
Submitted 21/02/2023
Revised 10/04/2023
Accepted 10/04/2023
doi: [10.5937/socpreg57-42987](https://doi.org/10.5937/socpreg57-42987)

NON-REALISTIC ELEMENTS IN THE RUSSIA / "COLLECTIVE WEST" CONFLICT

Abstract: The article examines the Russia / "Collective West" conflict since Vladimir Putin's Munich speech at 2007 to last Ukrainian crisis. Using classic conflict theories expounded by L. Coser, R. Dahrendorf, K. Boulding, L. Kriesberg, the author analyzes the tendency of the gradual prevalence of the conflict of values over the conflict of interests in Russia/"Collective West" relations. It opines that the irrationalization of the conflict makes non-realistic improvements to conflict that loses its previous ontological features, attachment to a geographical, cultural or political location, and the goals that it manifests acquire an existential character. The author concludes that only the return of the conflict to the basic state of the conflict of interests is able to connect peace initiatives with the real interests of all parties again.

Keywords: Russia, Collective West, conflict, non-realistic element

The discussion about the new architecture of international relations and security, which was intense during the three decades that followed the collapse of the USSR and the dissolution of the Warsaw Pact, apparently ended in complete failure. The Ukrainian crisis is a clear and self-evident sign of the political elites' inability to negotiate effectively. It is clear that the conflict in Ukraine is no longer exclusively a conflict within the post-Soviet space. The involvement of NATO countries and their allies in the conflict, not only politically and diplomatically, but also militarily, makes this conflict, 60 years after the Cuban Missile Crisis, one of the most dangerous challenges for all of humanity.

The fact that peace initiatives suffered a complete fiasco in the pre-conflict period indicates that it is necessary to approach the choice of exit strategies with huge scrupulousness, and the search for a peaceful solution will be extremely difficult. Obviously, we do not set ourselves the task of proposing a complete and comprehensive algorithm for a peaceful settlement.

---

¹ a.sunami@spbu.ru

As Paul D'Anieri argues in a recent book "Ukraine and Russia: From Civilized Divorce to Uncivil War", the bases of examined conflict are deep-seated pre-existing disagreements that could not be bridged, with concerning implications for the resolution of the Ukraine conflict (D'Anieri, 2019). In this article, we will focus on only one side of the problem, namely, on its unrealistic components, mainly within Russia position, the minimization of which, in our opinion, is one of the prerequisites for the effectiveness of the peace process. Our analysis is based on conflict theory, through which we hope to provide a clearer picture of the Ukrainian crisis. We will highlight the main dynamic and static elements of this conflict, describe its realistic and non-realistic components.

To date, in the Western academic literature, a certain stereotype has emerged about the main waypoints for changing Russian foreign policy and the path to unexamined crisis. These are Putin's Munich speech in 2007 and the "Crimea Reunion" of 2014 that called "transformational moments in global politics" (Roberts, 2017, p. 28). That is why we will foremost give a brief analysis of the dynamics of Russia/"Collective West" conflict.

Classical in the theory of conflict is the dynamic model proposed by Ralf Dahrendorf. He singled out 4 steps: objective bases for the conflict, awareness of interests and reorganization of the parties, conflict interaction, end of the conflict (establishment of a new status quo).

1. "In every imperatively coordinated group, the carriers of positive and negative dominance roles determine two quasi-groups with opposite latent interests"
2. "The bearers of positive and negative dominance roles, that is, the members of the opposing quasi-groups, organize themselves into groups with manifest interests"
3. "Interest groups which originate in this manner are in constant conflict concerned with the preservation or change in the status quo"
4. "The conflict among interest groups in the sense of this model leads to changes in the structure of the social relations in question through changes in the dominance relations" (Dahrendorf, 1958, p. 177-178).

So, the first stage of the conflict is always some kind of abstract inequality. It is quite easy to imagine that there is such inequality within a certain social system, moreover, the struggle for the rights of minorities is almost the dominant topic of the social sciences. On the other side, inequality in an international context tends to remain off the agenda of mainstream academic discussion.

In other words, the following picture should be seen on the international scene. Some political events, decisions and so on could frustrate a country or group of countries, as a rule, with a weak position in the international power distribution system. Therefore, this case determines two or more quasi-groups with opposite latent interests. Dahrendorf call them quasi-groups "because we have to do here with mere aggregates, not organized units; we speak of "latent interests," because the opposition of outlook need not be conscious on this level; it may exist only in the form of expectations associated with certain positions" (Dahrendorf, 1958, p. 178).

It can be safely assumed that the first stage of the examined conflict took quite a long time and was launched by the collapse of the USSR and the break-up of the Warsaw Pact. The former architecture of international security, which can be conditionally called the "Yalta Peace", was fueled by the energy of confrontation between the two blocs. And if the Western countries and their allies managed to transfer the totality of their institutions into

the new reality, then their opponents found themselves on the periphery of international relations. Moreover, the institutional stability of the Western countries made it possible, to some extent, to carry out a hidden transformation of the former supporting structures of international relations, primarily the UN. Thus, inequality appeared, which became the basis of this conflict. In the case of Russia, which, unlike Western countries, perceived the collapse of the USSR not as a defeat in the Cold War, but rather as a voluntary rejection of confrontation, in the first decade of the new unipolar reality, joining a new hegemony seemed the most expected way out of an unequal situation.

As the *New York Times* reported on December, 21, 1991 President Boris Yeltsin wrote to NATO saying Russia hoped to join the alliance sometime in the future. In his letter, Yeltsin said:

“This will contribute to creating a climate of mutual understanding and trust, strengthening stability and cooperation on the European continent. We consider these relations to be very serious and wish to develop this dialogue in each and every direction, both on the political and military levels. Today we are raising a question of Russia’s membership in NATO, however regarding it as a long-term political aim” (Friedman, 1991)

Former US president Bill Clinton wrote in *The Atlantic* in April 2022

“We left the door open for Russia’s eventual membership in NATO, something I made clear to Yeltsin and later confirmed to his successor, Vladimir Putin”, but conditions of these was not “to return to ultranationalism, replacing democracy and cooperation with aspirations to empire, like Peter the Great and Catherine the Great” (Clinton, 2022).

As can be noted, the position of the former president on the events twenty years ago, expressed at the height of the Ukrainian crisis, even if they can be considered sincere, can hardly be perceived as harmonious and consistent. As a rule, rational decision-making should be based on an assessment of current conditions, while a vague and abstract future is difficult to consider as a realistic basis for taking steps in the present. Moreover, the declared interest, which is to build a friendly democratic regime in Russia, could be achieved as soon as possible by including Russia in the Western orbit. While its repulsion, obviously, rather contributes to a return to the past state, which frightens the West.

It would be difficult to say thirty years later how rational were the grounds on which this position was formed. Nevertheless, it is impossible to deny the unrealistic elements based on the perception of Russia as fundamentally “Other”. However, during the 1990s, a partial integration of Russia into Western structures (Council of Europe, NATO-Russia Founding Act etc.) took place.

It should be warned that in this work we are mainly interested in changing the approaches of the Russian party. It seems that the position of the West initially contained distrust of the new Russia, which has only intensified over the years. The start of an open confrontation and Russia’s retaliatory steps only confirmed the Western side in the correctness of the initially set guidelines.

In this part, of course, it is necessary to give some assessment of the realism of the grounds for the unfolding conflict. According to the classical approach of Lewis Coser’s conflict theory, conflicts can be divided into realistic and non-realistic types.

“Conflicts which arise from frustration of specific demands within the relationship and from estimates of gains of the participants, and which are directed at the presumed frustrating object, can be called *realistic conflicts*, insofar as they are means toward a specific result. *Non-realistic conflicts*, on the other hand, although still involving interaction between two or more persons, are not occasioned by the rival ends of the antagonists, but by the need for tension release of at least one of them. In this case the choice of antagonists depends on determinants not directly related to a contentious issue and is not oriented toward the attainment of specific results” (Coser, 1956, p. 49).

As noted above, some elements of unrealism can be found in the Western assessment of a possible union with Russia. But how realistic were the basic foundations of the new world order projected by the United States as a whole?

In February 1992, due to efforts of the *New York Times*, the initial version of the Defense Planning Guidance for the years 1994–1999, prepared by US Under Secretary of Defense for Policy Paul Wolfowitz, was reported. This document was given the informal name “Wolfowitz Doctrine”. Against the backdrop of public expectations of building a new order based on peacefulness, this document caused a real scandal and was subjected to severe criticism for its imperialist character. For these reasons, the original design was later adjusted and softened under the close supervision of U.S. Secretary of Defense Dick Cheney and Chairman of the Joint Chiefs of Staff Colin Powell before being officially released on April 16, 1992. Despite the softening of the wording, the main parameters of the US project for rebuilding the international relations remained unchanged.

“While the United States cannot become the world’s policeman and assume responsibility for solving every international security problem, neither can we allow our critical interests to depend solely on international mechanisms that can be blocked by countries whose interests may be very different than our own. Where our allies’ interests are directly affected, we must expect them to take an appropriate share of the responsibility, and in some cases play the leading role; but we maintain the capabilities for addressing selectively those security problems that threaten our own interests” (US National Security Council, 1992).

Thus, the basis of the long-term US foreign policy plan was an absolutely unrealistic, ideologically-colored concept of ignoring any interests of other participants in international relations, including allies in the Western coalition, regardless of any conditions, based on the status of the United States as the single winner in the Cold War.

As Kenneth Boulding writes, static model of conflict includes the following elements: parties, behavior unit, behavior space, boundary, of possibilities and some others. According to Boulding, a party is a behavior unit in the way that any kind of social actors “is some aggregate or organization that is capable of assuming a number of different positions while retaining a common identity or boundary” (Boulding, 1963, p. 2). As a matter of fact, the set of parties’ interests associated with behavior unit, behavior space and boundary of possibilities is not infinite – it has its limits. Some of these interests may be peripheral and become a subject of trade, but there are also those areas of interests that cannot be violated by the other side without the risk of a response. However, without any doubt, the “Wolfowitz Doctrine” defined the whole world as a space of US behavior. At the same time, subjectivity of other nations was lost.

As Georg Simmel opines, “where conflict is merely a means determined by a superior purpose, there is no reason to restrict or even avoid it, provided it can be replaced by other measures which have the same promise of success” (Simmel, 1955, pp. 27-28). It can be concluded that the doctrine of US foreign policy launched immediately after Cold War generally limited the possibilities of other non-conflict forms of interaction and made confrontation the main way of achieving goals, even if other ways can be used with the same efficiency.

At the same time, the conservation of some elements of the former international security architecture created in the bipolar era, where the UN continued to play a leading role, made it possible to think that American doctrines would remain only a declaration, but would not become the constitution of a new world order. However, the NATO bombing of Yugoslavia in 1999, which was outside of any UN Security Council sanction, raised the question of the impossibility of further parallel coexistence of the two models of international relations.

For Russia, the aggression against Yugoslavia was probably one of the first and most important episodes that led to the revision and then the final rejection of attempts to integrate into the Western world and the search for a fundamentally different way to change the status quo. The significance of this event for modern Russian political consciousness is difficult to overestimate. Two decades after these tragic events, it can be said with certainty that the unilateral use of force outside of any legal international procedures has become a signal for the Russian elites and a significant part of the population that the international reality that has developed spontaneously after the collapse of the USSR is not safe for Russia and requires its own changes.

According to Dahrendorf, the transition to a new stage of conflict, or in other words quasi-group transformation to conflict parties, is preceded by awareness of inequality and dissatisfaction with the existing status quo. Now we can already conclude that the bombing of Yugoslavia was a radical step towards this awareness.

An equally important step towards conflict interaction is the manifestation of the conflict. As it is known, even the perception of a situation as a conflict does not necessarily lead to a transition to an immediate confrontation. The process of forming a state position, and even more its open public manifestation, as a rule, requires a significant amount of time, is characterized by a high degree of inertia, conflicts of interests of various elite groups, and foreign policy circumstances. That is why, despite the bifurcation point that occurred in 1999, the interaction between Russia and the West in the first presidential terms of Putin not only did not decline, but reached a new level after September 11, 2001, for a short time making Russia not only a NATO partner, but also essentially an ally. The war against international terrorism that began after 9/11, to some extent, allowed the Russian political class to continue hoping that their desired integration into the West could still become a reality. But continued eastward expansion of NATO, especially the inclusion of the Baltic States in 2002 and “accelerated dialogues” to include Ukraine (2005) and Georgia (2006), demonstrated to the Russian leadership that the West’s course of ignoring Russia’s legitimate interests is unshakable.

As mentioned above, one of the main milestones in the confrontation between Russia and the collective West is Putin’s Munich speech on February 10, 2007, which, in the context of the dynamic model we have chosen, can be called a manifestation of the conflict. In this

speech it is possible to detect the unrealistic elements that have so saturated the conflict discourse at the present time (Putin, 2007).

Fifteen years later, a drastic difference can be found between the language used by Putin and the declarations of the conflict parties that can be heard today.

First of all, Putin stressed the problem of inequality in international relations.

“However, what is a unipolar world? However one might embellish this term, at the end of the day it refers to one type of situation, namely one centre of authority, one centre of force, one centre of decision-making. It is a world in which there is one master, one sovereign. And at the end of the day this is pernicious not only for all those within this system, but also for the sovereign itself because it destroys itself from within”.

Secondly, he named the main threats to the security of Russia and the world as a whole:

- “independent legal norms are, as a matter of fact, coming increasingly closer to one state’s legal system”

- “obvious stagnation in the disarmament issue”

- “the militarisation of outer space”

- “expanding elements of the anti-missile defence system to Europe”

- “expansion of NATO”

- “increasing social tension in depressed regions inevitably results in the growth of radicalism, extremism, feeds terrorism and local conflicts” and so on

Thirdly, the President introduced the steps that Russia proposed and took:

- “reduced nuclear strategic missile capabilities”

- “prepared a project for an agreement on the prevention of deploying weapons in outer space”

- “put forward the initiative to establish international centres for the enrichment of uranium”

And finally, Putin showed a model for the future development, which should ensure international security and prosperity.

“And we must proceed by searching for a reasonable balance between the interests of all participants in the international dialogue. Especially since the international landscape is so varied and changes so quickly – changes in light of the dynamic development in a whole number of countries and regions”.

Did Putin refer to unrealistic positions in his speech? Surprising, but he did not. This speech did not contain any mention of the existential, spiritual and inevitable confrontation between Russia and the West. Moreover, on the contrary, he criticizes Western partners for “bloc thinking”. Actually, he accused the fact that the decisions western elites made have been based on stereotypical, unrealistic ideas about Russia, which should be left in the past, as something that diverts and hinders the construction of a fair architecture of international security. Moreover, it is difficult to detect any elements of hate speech in the text. For instance, he uses such expressions as “we are engaged in consultations with our American friends”.

Therefore, it could be clearly concluded that Putin’s Munich speech that in today’s discourse is interpreted as “declaration of war” does not really look something like that.

Rather, this manifestation looks rather soft. It does not imply the confrontation as the general way of resolving contradictions. It seems strange, but none of the manifested threats to Russia's security looks like a stumbling block. For each of them could be found a balance of interests. This shows even more clearly how deep and painful the transformation of the reflection of the Russian ruling class in relations with the West was.

The Ukrainian political crisis of 2013-2014 became a milestone, a transition from the stage of manifestation to the stage of conflict actions. While one party, the "collective West", acted within the framework of the status quo (inequality), the other party, Russia, actively took steps to change this one. And although it was only about signing the economic part of the association with the EU, for the Russian leadership this certainly meant only the beginning of Ukraine's European integration, the result of which would inevitably be NATO entry. It is essential to note that Putin was asked at Munich:

"Would you acknowledge that this phenomenon is, in practice, not expansion but rather the self-determination of democratic states which want this? And that NATO finds it difficult to accept states that do not declare this readiness?"

There is no doubt that a coup carried out by force with the financial and political support of the West can hardly be called a "self-determination of democratic states". As Andrew Wilson calculated "in February, when Kyiv was already in flames and people were dying in its streets in the name of the Euro-integration, the support for this integration across Ukraine was no higher than 41%" (Wilson, 2014, p. 150).

It is not necessary to detail the whole sequence of the conflict in Ukraine: the coup, "Crimea and Russia reunion", "Donbass war", the Minsk agreements, "special military operation". It is important how Putin's message to Western partners has changed. Definitely in "Crimean speech" March, 19, 2014 the conflict rhetoric is getting tougher.

"And all this while Russia strived to engage in dialogue with our colleagues in the West. We are constantly proposing cooperation on all key issues; we want to strengthen our level of trust and for our relations to be equal, open and fair. But we saw no reciprocal steps. On the contrary, they have lied to us many times, made decisions behind our backs, placed us before an accomplished fact" (Putin, 2014).

In addition, it is absolutely heating up on February 24, 2022:

"Sure, one often hears that politics is a dirty business. It could be, but it shouldn't be as dirty as it is now, not to such an extent. This type of con-artist behaviour is contrary not only to the principles of international relations but also and above all to the generally accepted norms of morality and ethics. Where is justice and truth here? Just lies and hypocrisy all around" (Putin, 2022).

You may notice that as the conflict unfolds, the share of value components increases at the expense of the rational agenda based on interests. This value revolution has two levels: foreign policy and domestic political. It is possible to agree only partially with this opinion that after the USSR collapse, a vacuum of values was formed in Russia (Rywkin, 2014). It is quite difficult to imagine a country, no matter what crisis it is in, in which there is no ideology at all. So, the ideology associated with the interests of big Russian business, which differed little from the neoliberal course of Western countries, was dominant in Russia.

As mentioned, even after the democratic reforms in Russia, the Western elites remained distrustful of Russia as an "eternal Other", whose value originality would again lead Him to challenge the West. Apparently, subsequent events seem to confirm these fears. However, there are doubts about this. It is still difficult to draw an unambiguous conclusion, but it seems that the situation is reversed. The conflict with the West led the Russian elites to the necessity to search for an alternative ideological construction, naturally based on the renaissance of previous experience, in order to provide value reinforcement and explain this conflict to internal and external target groups.

There are two reasons for this. Firstly, despite the fact that for many years millions of Russians were isolated from the decision-making process, the pressure of sanctions and the subsequent deterioration in the living standards of people naturally required cosmetic changes in the mode of interaction between government and society. Actually, when the potential victims of risk are not involved in the decision-making process, they refuse to share the consequences, despite the fact that they will be overtaken one way or another (Aleinikov & Sunami, 2022). The change in the conflict regime from diplomatic negotiations to economic warfare, and then armed struggle, forced the political elites to ask the population for help.

Obviously, rational interests will not become a platform for uniting the government and the people, due to the obvious isolation of the bulk of the population from the economic interests of big Russian capital. Therefore, value motives were put at the basis of consolidation.

Secondly, the Russian elites realized that if the neoliberal ideology allowed them, at the first stage to redistribute public property in their favor and then politically consolidate the results of privatization at the next, for Western partners the neoliberal values of the free market, corporatism of capital and private property are not unshakable and therefore cannot give guarantees against "corporate raid".

Crimean events made the search for value prospects particularly relevant. Now these perspectives are a mix of completely different and sometimes contradictory ideological concepts: conservative, socialist, liberal. It can hardly be considered a complete well-founded ideology but collection of stories. Liberal ideas of rights and freedoms, right-wing conservative ideas of the Russian white emigration, and communist ideas of social justice coexist side by side in it. It reminds the well-known phenomenon of the "catch all party" and has the same goal - to be equally attractive to a wide variety of ideological groups. At the same time, the heterogeneity of this ideological construction makes real supporters of a conservative, nationalist, liberal or communist scenario look at state efforts with suspicion. The reason for this distrust is that the "war with the West" basically do not lead to a real reformatting of social relations in Russia, their economical basis remained the same, focused on the interests of private big capital. Therefore, for groups for whom ideology is indeed an important element, it seems that the actions of the elites are something like "game in ideology", but not an obligation to make decisions based on ideologically colored nationally oriented goals.

The ideological foundation of the external conflict against the West has such defects. However, no matter whether this ideology is weak or strong, it affects the conflict in the same negative way.

According to Lewis Coser "the consciousness of speaking for a super individual "right" or system of values reinforces each party's intransigence, mobilizing energies that would not be available for mere personal interests and goals" (Coser, 1956, p. 112).

Value based conflict perception “leads to an inelastic position in conflict interaction, and ultimately to the antagonistic nature of the controversial issue, because the representatives of cultural or confessional interests do not consider themselves sufficiently free in terms of concessions and compromises” (Strebkov & Sunami, 2014, p. 207).

At the same time, it is important to keep in mind that the strengthening of the value component in the conflict of interests or their total transformation into a conflict of values, which for conflictologists, as a rule, means at the same time unreality increasing, does not mean at all that these actions of the parties are irrational. As Coser notes, it is useful to hate the opponent. “If affective energy can be added to the purely realistic motivation for struggle, it is likely to strengthen the parties to the conflict” (Coser, 1956, p. 58).

But what makes the conflict of values more difficult to manage compared to the conflict of interests? Let us turn to the model proposed by Kenneth Boulding in his book “Conflict and Defence. A General Theory” (Boulding, 1963, p. 10). [Figure 1](#) shows a standard conflict of interest. Areas A1 and A2 are behavior spaces of two parties. Boundaries of these two spaces are possibility boundaries. Each point within the intersection area (C) represents a state that is open for both parties. Area P within the dotted line is a set of totally exclusive states (if one party is within this area, other party is excluded from it). [Figure 2](#) shows the same conflict, but only with the maximum value component grown. As a result, area P occupies the entire intersection space. Ultimately, such a conflict for each party becomes reduced to an all-or-nothing alternative. Thus, the theoretical model shows that the inclusion of a value component can limit the trade space, sometimes reducing it to zero.

This transformation can be found in external changes of the conflict, such as:

- agenda (clear/unclear);
- strategy (compromise/confrontation);
- boundaries between opponents (transparent/non-transparent);
- perception of Other (opponent/enemy);
- speech of manifestation (peace/hate);
- response to frustration (inclusiveness/isolation);
- self-identification (diffusive/controversial) and so on.

Examined conflict confirms this idea. As it can be seen, the first manifestation of conflict in Munich looked like a negotiating plan contained a number of clear-defined issues and forms of de-escalation. But some years later, it is difficult to find any trade-ability issue in Putin’s message to the West. What was conflict of interest soon became existential antagonistic conflict of values. When both sides strongly believe that cooperation between them is totally impossible, it seems to be really bad signal for all peaceful initiatives.

As a rule, the standard recommendation is that conflicts of interest need to be cleared of ideological layers in order to be able to move on the agenda again. But the real conflict resolution practice shows the impossibility of returning to the previous stage of the conflict exactly as it was. The parties are always influenced by previous experience. The position and behavior patterns of the actors that returned to the pre-conflict stage will be determined by the experience that they received when they engaged in combat (Kriesberg, 1973). That distrust and disappointment obtained by the parties after Munich will not allow returning to the Munich agenda. Russia is no longer demonstrating concern over individual security

treaties. Russian officials claim that the goal of the West is the “Final Solution to the Russian Question”. It is unlikely that grounds for negotiations can be found here.

But is it possible to transform at least some of unrealistic elements? Unfortunately, at present this seems to be a distant, albeit inevitable prospect. A necessary condition for this should be the achievement of such a balance of power in the battlefield that both sides consider acceptable to themselves. Due to the fact that both parties believe it is still possible to improve their starting positions for future negotiations, further escalation of the conflict is seen as the main scenario in the short-term forecast.

It is time to recall that a key feature of Russia / “Collective West” conflict is inequality. But for a long time, Russian elites refused to believe in inequality as a “bearing structure” of post-Cold War order. They sincerely thought that it is actually some kind of bluff and Western partners just want to seek to put themselves in a more advantaged position on negotiations. And even so, Russia can expect an unequal but decent role in relations with the West. Some elite groups likely hope so even now. But it is obvious that the influential part of Putin’s administration strongly believe that current order totally ruined national interests of Russia, and it has to be changed.

Thus, Ukraine is only a location of conflict that goes far beyond the Ukrainian border. Even if agreement to the Ukrainian case were reached, it would be only a break. This is because Russia and its potential partners do not have sufficient instruments to change the *status quo* in the near future.

Артем Н. Сунами¹
Државни универзитет у Санкт Петербургу, Институт за филозофију,
Департаман за конфликтологију
Санкт Петербург (Русија)

НЕРЕАЛНИ ЕЛЕМЕНТИ У СУКОБУ ИЗМЕЂУ РУСИЈЕ И „КОЛЕКТИВНОГ ЗАПАДА“

(Translation *In Extenso*)

Сажетак: У раду се истражује сукоб између Русије и „колективног Запада“ од говора који је Владимир Путин одржао у Минхену 2007. године до најновије кризе у Украјини. Користећи класичне теорије о сукобу које су поставили Л. Козер, Р. Дарендорф, К. Боулдинг и Л. Кризберг, аутор анализира тенденцију постепеног превладавања сукоба вредности над сукобом интереса у односима између Русије и „колективног Запада“. Сматра се да је ирационализација сукоба довела до нералног унапређења у сукобу који губи своје претходне онтолошке одлике, везаност за географску, културолошку или политичку локацију, а исказани циљеви добијају егзистенцијални карактер. Аутор закључује да се само враћањем сукоба на основно стање сукоба интереса мировне иницијативе могу поново повезати са стварним интересима свих укључених страна.

Кључне речи: Русија, колективни Запад, сукоб, нерални елемент

Расправа о новој архитектури међународних односа и безбедности, која је трајала три деценије након распада СССР-а и распуштања Варшавског пакта, очигледно је завршена потпуно неуспешно. Украјинска криза је јасан и очигледан показатељ неспособности политичких елита да делотворно преговарају. Јасно је да сукоб у Украјини више није сукоб искључиво у оквиру постсовјетске територије. Укључивање држава НАТО и њихових савезника у сукоб, не само у политичком и дипломатском већ и у војном смислу, чини овај сукоб, шездесет година после Кубанске ракетне кризе, једним од најопаснијих изазова за читаво човечанство.

Чињеница да су мировне иницијативе доживеле потпуни фијаско у периоду пре избијања сукоба указује на то да је излазне стратегије потребно одабрати са

---

¹ a.sunami@spbu.ru

великим скрупулама, као и да ће проналажење мирног решења бити изузетно тешко. Очигледно пред себе нисмо поставили задатак да предложимо комплетан и свеобухватан алгоритам за мирно решење.

Као што Пол Данијери тврди у недавно објављеној књизи *Украјина и Русија: од цивилизованог развода до нецивилизованог рата*, у основи овог сукоба су дубоко укоренења ранија неслагања која се нису могла премостити, што изазива забринутост у погледу решења сукоба у Украјини (D'Anieri, 2019). У овом раду усредсредимо се само на један аспект проблема, односно на његове нереалне компоненте, пре свега у погледу позиције Русије, чија је минимизација, према нашем мишљењу, један од предуслова за делотворност мировног процеса. Наша анализа заснована је на теорији сукоба, кроз коју ћемо, надамо се, пружити јаснију слику кризе у Украјини. Нагласићемо главне динамичке и статичке елементе у овом сукобу и описати његове реалне и нереалне компоненте.

До сада се у западњачкој академској литератури појавио извесни стереотип о главним смерницама за мењање руске иностране политике и о путу ка неистраженој кризи. Путинов говор у Минхену из 2007. и „припајање Крима“ из 2014. године познати су као „трансформациони тренуци у глобалној политици“ (Roberts, 2017, p. 28). Због тога ћемо пре свега дати кратку анализу динамике у сукобу између Русије и „колективног Запада“.

Класичан приступ у теорији сукоба јесте динамички модел који предлаже Ралф Дарендорф. Он издваја четири корака: објективне основе сукоба, свест о интересима и реорганизацији укључених страна, интеракција сукоба и крај сукоба (када буде успостављен нови статус кво).

1. „У свакој императивно координираној групи, носиоци позитивних и негативних доминантних улога одређују две квазигрупе са супротстављеним скривеним интересима“.
2. „Носиоци позитивних и негативних доминантних улога, то јест, припадници супротстављених квазигрупа, организују се у групе са изграђеним интересима“.
3. „Интересне групе настале на овај начин у сталном су сукобу око очувања или промена статуса кво“.
4. „Сукоб између интересних група у смислу овог модела доводи до промена у структури датих друштвених односа кроз промене у односима доминације“ (Dahrendorf, 1958, pp. 177–178).

Стога је прва фаза сукоба увек одређена врста апстрактне неправедности. Врло је лако замислити да таква неправедност постоји у одређеном друштвеном систему; осим тога, борба за права мањина је готово доминантна тема у друштвеним наукама. С друге стране, неправедност у међународном контексту обично није укључена у агенду главних академских расправа.

Другим речима, на међународној сцени треба видети следећу слику. Поједини политички догађаји, одлуке и тако даље могли би негативно да утичу на неку државу или групу држава, по правилу са лошим положајем у међународном систему поделе моћи. Зато овај случај одређује две или више квазигрупа са супротним скривеним интересима. Дарендорф их зове квазигрупама „зато што се овде бавимо само агрегатима, а не организованим јединицама; говоримо о *лајенним интересима* зато што

супротстављеност погледа не мора да буде свесна на овом нивоу; она може постојати само у виду очекивања у вези са извесним ставовима“ (Dahrendorf, 1958, p. 178).

Са сигурношћу се може претпоставити да је прва фаза анализираниг сукоба трајала прилично дуго, а да је почела приликом распада СССР-а и распуштања Варшавског пакта. Некадашња архитектура међународне безбедности, која се условно може назвати „Миром на Јалти“, била је подстакнута енергијом супротстављености између два блока. Док су земље Запада и њихови савезници успели да пренесу све своје институције у нову стварност, њихови противници су се нашли на периферији међународних односа. Осим тога, институционална стабилност земаља Запада омогућила је, у извесној мери, спровођење скривене трансформације претходних структура које су подржавале међународне односе, примарно Уједињених нација. Тако се појавила неравноправност која је постала основ овог сукоба. У случају Русије која је, за разлику од земаља Запада, распад СССР-а доживела не као пораз у хладном рату, већ као добровољно одбацивање сукоба, током прве деценије нове једнополарне стварности, придруживање новој хегемонији изгледало је као најочекиванији излаз из неравноправне ситуације.

Како је *New York Times* известио 21. децембра 1991, председник Борис Јељцин је рекао како се Русија нада да ће ући у НАТО у једном тренутку у будућности. У том писму Јељцин је изјавио:

„Ово ће допринети стварању атмосфере узајамног разумевања и поверења, учвршћивања стабилности и сарадње на европском континенту. Ове односе сматрамо веома озбиљним и желимо да развијемо дијалог у сваком могућем смеру, како на политичком, тако и на војном нивоу. Данас покрећемо питање чланства Русије у НАТО-у, али на то гледамо као на дугорочни политички циљ“ (Friedman, 1991).

У априлу 2022, бивши амерички председник Бил Клинтон је у листу *Atlantic* написао:

„Оставили смо отворена врата за потенцијално чланство Русије у НАТО-у, нешто што сам јасно предочио Јељцину, а касније потврдио и његовом наследнику Владимиру Путину“; међутим, услови за то нису били „повратак ултранационализму, замена демократије и сарадње империјалистичким тежњама какве су имали Петар Велики и Катарина Велика“ (Clinton, 2022).

Као што се може видети, став бившег америчког председника о догађајима пре двадесет година, изражени у јеку кризе у Украјини, чак и када би се могли сматрати искренима, тешко се могу видети као хармонични и доследни. По правилу, рационално одлучивање треба да је засновано на процени постојећих услова, док се неодређена и апстрактна будућност не може сматрати реалном основом за предузимање корака у садашњости. Осим тога, изражени интерес, који треба да изгради пријатељски демократски режим у Русији, могао се одмах остварити укључивањем Русије у западњачку сферу. Њено одбацивање је очигледно допринело повратку на претходно стање, чега се Запад плаши.

Није лако рећи тридесет година касније у којој су мери били рационални темељи на којима је изграђен овакав став. Ипак, немогуће је порећи нереалне елементе

засноване на перцепцији Русије као некеме у основи „другом“. Међутим, деведесетих година 20. века ипак је дошло до делимичне интеграције Русије у западњачке структуре (Савет Европе, Оснивачки акт између НАТО-а и Русије, итд.).

Треба напоменути да смо у овом раду првенствено заинтересовани за промену приступа руске стране. Изгледа да је став Запада првобитно почивао на неповерењу према новој Русији које се с временом само повећало. Почетак отвореног сукоба и руске мере одмазде само су потврдиле уверење Запада у правилност изворно утврђених смерница.

У овом делу, наравно, неопходно је дати одређену процену реалности основа за настанак сукоба. Према класичном приступу Луиса Козера и његове теорије сукоба, сукоби се могу поделити на реалне и нереалне.

„Сукоби који настају из неиспуњавања одређених захтева у оквиру односа и из процена добити укључених страна, те који су усмерени на наводни неиспуњени предмет, могу се звати *реалним сукобима* јер су они средства за постизање одређеног резултата. *Нереални сукоби*, с друге стране, мада и даље подразумевају интеракцију између два или више лица, нису условљени супарничким циљевима супротстављених страна, већ потребом за попуштањем тензије бар једне од тих страна. У овом случају, избор супротстављених страна зависи од детерминанти које нису директно повезане са спорним питањем и није усмерен ка остваривању посебних резултата“ (Coser, 1956, p. 49).

Као што је већ поменуто, у западњачкој процени могућег савеза са Русијом могу се приметити извесни елементи нереалности. Али колико су реални били основни темељи новог светског поретка који су у целини пројектовале Сједињене Америчке Државе?

У фебруару 1992, захваљујући напорима дневних новина *New York Times*, објављена је иницијална верзија Смерница за планирање одбране у периоду 1994–1999, које је припремио амерички подсекретар одбране за војну политику Пол Волфовиц. Овај документ незванично је назван „Волфовицева доктрина“. У контексту јавних очекивања у погледу изградње новог поретка заснованог на миру, овај документ изазвао је прави скандал и претрпео је оштру критику због свог империјалистичког карактера. Због тога је првобитна верзија касније прилагођена и ублажена под строгим надзором америчког секретара одбране Дика Чејнија и начелника здруженог Генералштаба Колина Пауела пре него што је званично усвојена 16. априла 1992. године. Упркос блажем изражавању, главни параметри америчког пројекта за поновну изградњу међународних односа остали су непромењени.

„Иако Сједињене Државе не могу постати светски полицајац и преузети одговорност за сваки проблем међународне безбедности, ми исто тако не можемо дозволити да наши главни интереси зависе само од међународних механизма које могу блокирати државе чији се интереси можда разликују од наших. Тамо где су интереси наших савезника директно угрожени, морамо очекивати да и они преузму удео у одговорности, а у појединим случајевима, и водећу улогу; али ми и даље задржавамо способност да се селективно давимо тим безбедносним проблемима који угрожавају наше сопствене интересе“ (US National Security Council, 1992).

Самим тим, основ плана дугорочне спољне политике САД био је апсолутно нереалан, идеолошки обојен концепт игнорисања осталих учесника у међународним односима, укључујући и савезнике у западној коалицији, без обзира на било које услове, а на основу статуса Сједињених Држава као јединог победника у хладном рату.

Према мишљењу Кенета Боулдинга, статички модел сукоба подразумева следеће елементе: укључене стране, јединицу понашања, простор понашања и границу могућности, између осталих. Према Боулдингу, страна је јединица понашања тако што је свака врста друштвених актера „одређени агрегат или организација способна да преузме извесни број различитих ставова, али да при томе задржи заједнички идентитет или границу“ (Boulding, 1963, p. 2). У ствари, низ интереса страна повезан са јединицом понашања, простором понашања и границом могућности није бесконачан – он има своја ограничења. Неки од тих интереса могу бити периферни и постати предмет преговора, али постоје и оне интересне сфере које једна страна не може прекршити без ризика да друга страна реагује. Међутим, без икакве сумње, „Волфовицева доктрина“ је дефинисала читав свет као простор америчког поступања. У исто време, изгубљена је субјективност осталих нација.

Према мишљењу Георга Зимела, „у случају када је сукоб само средство одређено вишим циљем, нема разлога да се он ограничава или чак избегне, под условом да се може заменити другим мерама које обећавају исти успех“ (Simmel, 1955, pp. 27–28). Може се закључити да је доктрина америчке спољне политике усвојена одмах након хладног рата уопштено ограничила могућности других неконфликтних облика интеракције и да је учинила сукобљавање главним начином за остваривање циљева, па чак и када се могу применити други, подједнако делотворни начини.

У исто време, разговор о неким елементима некадашње архитектуре међународне безбедности створене у биполарној ери, када су УН наставиле да играју водећу улогу, омогућио је претпоставку да ће америчке доктрине остати само изјава, односно слово на папиру, и да неће конституисати нови светски поредак. Међутим, НАТО бомбардовање Југославије 1999. године, које није било у оквиру санкција Савета безбедности УН, покренуло је питање немогућности даљег паралелног постојања два модела међународних односа.

За Русију је напад на Југославију највероватније била један од првих и главних догађаја који је довео до ревизије, а затим и до коначног одбацивања покушаја да се интегрише у западни свет, као и до потраге за суштински другачијим начином за мењање статуса кво. Значај овог догађаја за модерну политичку свест Русије никако се не може потценити. Две деценије након овог трагичног догађаја, може се са сигурношћу рећи да је једнострана употреба силе ван свих међународних правних процедура била знак руској елити и значајном делу становништва да међународна стварност спонтано настала након распада СССР-а није безбедна за Русију и да од ње захтева промене.

Према Дарендорфу, преласку у нову фазу сукоба или, другим речима, трансформацији квазигрупа у сукобљене стране, претходила је свест о неправедности и незадовољству постојећим статусом кво. Сада већ можемо закључити да је бомбардовање Југославије био радикалан корак према овој свести.

Подједнако важан корак према интеракцији јесте манифестовање сукоба. Као што је познато, чак ни перцепција неке ситуације као конфликтне не мора увек да доведе

до преласка на непосредан сукоб. Процес формирања става неке државе, а још више његово отворено изражавање по правилу захтева значајно време, одликује се високим степеном инерције, сукобима интереса разних елитних група и спољнополитичким околностима. Због тога, упркос тачки раздвајања која се догодила 1999, интеракција између Русије и Запада током Путиновог првог председничког мандата уопште није назадовала, већ је достигла нови ниво након 11. септембра 2001. године, када је Русија накратко постала не само партнер већ суштински и савезник НАТО-а. Рат против међународног тероризма, који је почео након 11. септембра 2001, у одређеној мери, омогућио је политичкој класи Русије да се и даље нада како ће ипак остварити жељену интеграцију са Западом. Међутим, настављена експанзија НАТО-а према истоку, нарочито након учлањења балтичких држава 2002. и „убрзаног дијалога“ за укључивање Украјине (2005) и Грузије (2006) у НАТО, доказало је руском руководству да ништа не може утицати на курс Запада који игнорише легитимне интересе Русије.

Као што је претходно поменуто, једна од главних прекретница у сукобљавању Русије и колективног Запада јесте Путинов говор у Минхену 10. фебруара 2007, који се, у контексту динамичког модела који смо изабрали, може назвати манифестацијом сукоба. У овом говору могуће је приметити нереалне елементе који су у великој мери обојили дискурс садашњег сукоба (Putin, 2007).

Петнаест година касније, може се приметити драстична разлика између језика који је употребио Путин и изјава сукобљених страна које се данас чују.

Пре свега, Путин је истакао проблем неравноправности у међународним односима.

„Међутим, шта је једнополарни свет? Колико год улепшавали овај термин, он се ипак односи на једну врсту ситуације, односно на један центар власти, на један центар силе, на један центар доношења одлука. То је свет у којем постоји један господар, један суверен. На крају крајева, ово је погубно не само за оне унутар датог система већ и за самог суверена јер се он уништава изнутра.“

Друго, Путин је набројао главне претње по безбедност Русије и света у целини:

– „независне правне норме се, у ствари, све више приближавају правном систему једне државе“

– „очигледна стагнација у погледу разоружавања“

– „милитаризација свемира“

– „ширење елемената система противракетне одбране у Европу“

– „експанзија НАТО-а“

– „повећана друштвена напетост у занемареним регионима доводи до пораста радикализма, екстремизма, подстиче тероризам и локалне сукобе“, итд.

Треће, руски председник је поменуо кораке које Русија предлаже и предузима:

– „смањивање нуклеарних стратешких ракетних капацитета“

– „припрема пројекта за споразум о спречавању размештања оружја у свемиру“

– „покретање иницијативе за оснивање међународних центара за обogaћени уранијум“.

Напоследку, Путин је показао модел будућег развоја који би осигурао међународну безбедност и напредак.

„И морамо наставити тако што ћемо тражити прихватљиву равнотежу између интереса свих учесника у међународном дијалогу. Нарочито имајући у виду да је међународна сцена тако разноврсна и да се тако брзо мења – промене у светлу динамичког развоја у свим државама и регионима.“

Да ли је Путин мислио на нереалне ставове у свом говору? Изненађујуће, али није. Овај говор није садржао никакав помен егзистенцијалног, духовног и неизбежног сукобљавања између Русије и Запада. Напротив, он критикује партнере са Запада због „блоковског размишљања“. У ствари, он је осудио то што је одлука коју су западне елите највероватније засновале на стереотипским и нереалним идејама о Русији, а које би требало оставити у прошлости, као нешто што скреће и омета изградњу правичне архитектуре међународне безбедности. Осим тога, тешко је наћи било какве елементе говора мржње у овом говору. На пример, Путин користи фразе као што је „ми смо посвећени консултацијама са нашим америчким пријатељима“.

Стога се може јасно закључити да Путинов говор у Минхену, који се у данашњем дискурсу тумачи као „објава рата“, заиста уопште не делује тако. Напротив, његово изражавање делује прилично благо. Он не наговештава да је сукобљавање уопштен начин решавања контрадикција. Делује чудно, али ниједна од изражених претњи по руску безбедност не делује као камен спотицања. За сваку од њих се може наћи равнотежа интереса. Ово још јасније показује колико је била дубока и болна трансформација размишљања руске владајуће класе у односима са Западом.

Политичка криза у Украјини 2013–2014. године постала је главна прекретница, прелазак из фазе манифестације у фазу конфликтних поступака. Док је једна страна, односно „колективни Запад“, поступала у оквиру статуса кво (неравноправност), друга страна, односно Русија, активно је предузела кораке да би променила такво стање. Иако је била реч само о потписивању економског дела приступања ЕУ, за руско руководство ово је дефинитивно значило само почетак интеграције Украјине у Европу, што ће неизбежно довести до уласка у НАТО. Неопходно је напоменути да је Путину у Минхену постављено следеће питање:

„Да ли сматрате да ова појава у пракси није експанзија већ самоодређење демократских држава које ово желе? И да ли НАТО тешко прихвата државе које нису изразиле такву спремност?“

Нема сумње да се државни удар изведен уз финансијску и политичку подршку Запада тешко може назвати „самоодређењем демократских држава“. Како је Ендрју Вилсон проценио, „у фебруару, када је Кијев већ био у пламену, а људи умирали на улицама у име евроинтеграција, подршка интеграцији широм Украјине износила је максимално 41%“ (Wilson, 2014, p. 150).

Нема потребе за детаљнијим описом тока сукоба у Украјини: државни удар, „спајање Крима и Русије“, „рат у Донбасу“, споразум у Минску, „специјалне војне операције“. Важно је како се Путинова порука западним партнерима променила. Реторика сукоба дефинитивно постаје грубља у „кримском говору“ од 19. марта 2014. године.

„И све ово док се Русија трудила да оствари дијалог са нашим колегама на Западу. Ми стално предлажемо сарадњу о свим кључним питањима; желимо да учврстимо ниво поверења и да наши односи буду равноправни, отворени и правични.

Али нисмо видели реципрочне кораке. Напротив, много пута су нас лагали, доносили одлуке иза наших леђа, стављали нас пред свршен чин“ (Putin, 2014).

Реторика се апсолутно интензивира 24. фебруара 2022. године:

„Наравно, често се чује да је политика прљав посао. Могло би се рећи, али не би требало да буде прљаво као што је сада, и у толикој мери. Овај тип преварантског понашања је супротан не само начелима међународних односа већ, и пре свега, опште прихваћеним нормама морала и етике. Где су овде правда и истина? Само лажи и дволичност на све стране“ (Putin, 2022).

Можда ћете приметити да, како се сукоб наставља, удео компоненти вредности се повећава на рачун рационалне агенде засноване на интересима. Револуција вредности има два нивоа: спољнополитички ниво и ниво унутрашњих послова. Могуће је само делимично се сложити са мишљењем да је после распада СССР-а у Русији настао вакуум вредности (Rywkin, 2014). Прилично је тешко замислити земљу, без обзира на кризу коју доживљава, у којој не постоји никаква идеологија. Наиме, у Русији је доминантна била идеологија повезана са интересима крупног руског пословања, која се није много разликовала од неолибералног курса западних земаља. Као што је већ поменуто, чак и после демократских реформи у Русији, елите на Западу су и даље биле неповерљиве према Русији као „вечитом Другом“, чије ће га изворне вредности поново учинити изазовом за Запад. Наредни догађаји очигледно потврђују ове страхове. Међутим, постоје и сумње у ово. И даље је тешко донети недвосмислен закључак, али изгледа да је ситуација обрнута. Сукоб са Западом је пред руску елиту ставио потребу да трага за алтернативном идеолошком конструкцијом заснованом, наравно, на ренесанси претходног искуства, како би се обезбедило учвршћивање вредности и објаснио овај сукоб унутрашњим и спољним циљним групама.

Постоје два разлога за ово. Прво, упркос томе што су милиони Руса годинама били изостављени из процеса одлучивања, притисак санкција и даље погоршање животног стандарда људи природно су захтевали козметичке промене у начину интеракције између државе и друштва. У ствари, када потенцијалне жртве ризика нису укључене у процес одлучивања, оне одбијају да поделе последице, упркос томе што ће на овај или онај начин бити престигнуте (Aleinikov & Sunami, 2022). Промена у режиму сукоба од дипломатских преговора до економског ратовања, а затим и оружане борбе, приморала је политичке елите да се за помоћ обратe обичним људима.

Рационални интереси очигледно неће постати платформа за уједињење државе и народа, због упадљиве изолованости већине становника из економских интереса крупног руског капитала. Стога су мотиви у погледу вредности стављени у темеље консолидације.

Друго, руска елита је схватила да, кад јој је неолиберална идеологија дозволила да у првој фази прерасподели јавну имовину у своју корист, а затим да политички консолидује резултате приватизације у следећој фази, западњачким партнерима неолибералне вредности слободног тржишта, корпоративизам капитала и приватна имовина нису недодирљиви, па стога не могу дати гаранцију против „корпоративног напада“.

Догађаји на Криму су потрагу за перспективама вредности учинили нарочито релевантним. Сада су ове перспективе спој потпуно различитих и понекад контрадикторних идеолошких концепата: конзервативног, социјалистичког и либералног. То се тешко може сматрати целовитом и добро утемељеном идеологијом, већ је пре реч о збирци прича. У њој паралелно постоје либералне идеје о правима и слободама, десничарске конзервативне идеје руске беле емиграције и комунистичке идеје о друштвеној правди. Ово подсећа на познати феномен „великог шатора“ и има исти циљ – бити подједнако привлачан широком дијапазону идеолошких група. У исто време, због хетерогености ове идеолошке конструкције истински заговорници конзервативног, националистичког, либералног или комунистичког сценарија сумњичаво посматрају напоре државе. Разлог за ово неповерење јесте то што „рат са Западом“ у основи не води ка истинском реформирању друштвених односа у Русији јер је њихова економска основа остала иста, усредсређена на интересе приватног крупног капитала. Стога групама којима је идеологија заиста важан елемент изгледа да су поступци елите нешто попут „игре у идеологији“; али не и обавеза доношења одлука на основу идеолошки обојених национално оријентисаних циљева.

Идеолошки темељ спољног сукоба са Западом има овакве недостатке. Међутим, без обзира на то да ли је ова идеологија слаба или јака, она утиче на сукоб на исти негативан начин.

Према Луису Козеру, „свест о залагању за крајње индивидуално „право“ или систем вредности појачава непопустљивост сваке стране и покреће енергију која не би била доступна за чисто личне интересе и циљеве“ (Coser, 1956, p. 112).

Перцепција сукоба на основу вредности „води ка нефлексибилном ставу у интеракцији у вези са сукобом и напослетку ка антагонистичкој природи контроверзног питања, зато што се представници културолошких или верских интереса не сматрају довољно слободним у смислу уступака и компромиса“ (Strebkov & Sunami, 2014, p. 207).

Исто тако, важно је имати на уму да је јачање вредносне компоненте у сукобу интереса или трансформација свих у сукоб вредности, који, по правилу, према стручњацима за конфликте истовремено значи и повећавање нереалности, уопште не подразумева да су сви поступци сукобљених страна ирационални. Као што Козер примећује, корисно је мрзети противника. „Ако се афективна енергија може додати чисто реалистичкој мотивацији за борбу, она ће највероватније учврстити сукобљене стране (Coser, 1956, p. 58).

Али шта сукоб вредности чини тежим за управљање у поређењу са сукобом интереса? Погледајмо модел који предлаже Кенет Боулдинг у књизи *Сукоб и одбрана, оишиа теорија* (Boulding, 1963, p. 10). На [Слици 1](#) приказан је стандардни сукоб интереса. Делови А1 и А2 су простор понашања обе стране. Границе између та два простора су границе могућности. Свака тачка у оквиру пресека (С) представља државу која је отворена обема странама. Део Р у оквиру испрекидане линије представља низ потпуно искључивих држава (ако је једна страна у оквиру овог дела, друга је искључена из њега). [Слика 2](#) приказује исти сукоб, али са увећаном максималном компонентом вредности. Као резултат, део Р заузима читав простор пресека. Напослетку, овакав сукоб се за сваку страну своди на алтернативу све или

ништа. Стога теоријски модел показује да укључивање компоненте вредности може да ограничи простор преговарања, некада га доводећи до саме нуле.

Ова трансформација може се наћи у спољним променама сукоба, као што су:

- агенда (јасна/нејасна);
- стратегија (компромис/сукобљавање);
- границе између противника (транспарентне/нетранспарентне);
- перцепција Другог (противник/непријатељ);
- врста говора (мир/мржња);
- одговор на фрустрацију (укљученост/изоливаност);
- самоидентификација (дифузна/контроверзна), итд.

Анализирани сукоб потврђује ову идеју. Као што се може видети, прва манифестација сукоба у Минхену је изгледала као план преговора који је садржао низ јасно дефинисаних питања и облика деескалације. Међутим, после извесног времена тешко је наћи било какво питање о којем се може преговарати у Путиновој поруци Западу. Оно што је претходно био сукоб интереса ускоро је постао егзистенцијални антагонистички сукоб вредности. Када обе стране чврсто верују да је сарадња између њих потпуно немогућа, изгледа да је то заиста лош знак за све мировне иницијативе.

По правилу, стандардна препорука јесте да се сукоби интереса морају ослободити идеолошких слојева како би се могло радити на проналажењу решења. Међутим, у стварности пракса решавања сукоба показује немогућност повратка на претходну фазу сукоба каква је изворно била. Укључене стране увек су под утицајем претходног искуства. Обрасци у ставовима и понашању актера који су се вратили у стање пре сукоба биће одређени искуством које су они стекли током борбе (Kriesberg, 1973). То неповерење и разочарање супротстављених страна након Минхена неће дозволити повратак на агенду из Минхена. Русија више не изражава забринутост због појединачних безбедносних споразума. Руски званичници тврде да је циљ Запада „коначно решење за руско питање“. Мало је вероватно да се ту могу пронаћи основи за преговоре.

Но, да ли је могуће трансформисати бар неке нереалне елементе? Нажалост, тренутно ово изгледа као далека, мада неизбежна перспектива. Неопходан услов за ово требало би да буде остваривање такве равнотеже моћи на бојном пољу које обе стране сматрају прихватљивим. Због тога што обе стране још увек верују да је могуће унапредити њихове почетне позиције за будуће преговоре, претпоставља се да је даља ескалација сукоба главни сценарио у краткорочној прогнози.

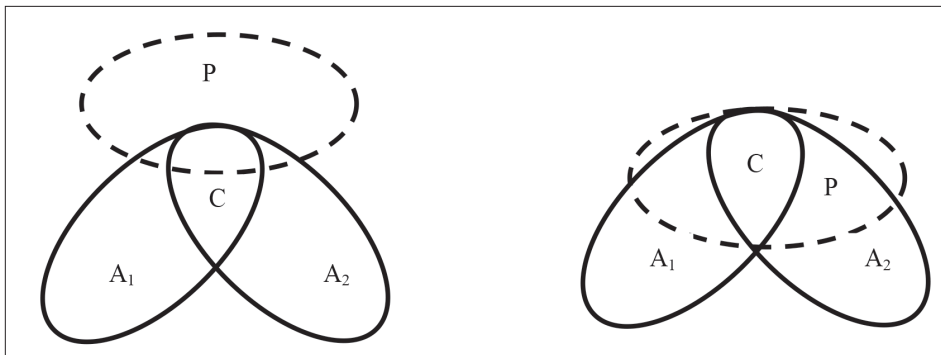
Време је да се подсетимо како је кључна одлика сукоба између Русије и колективног Запада неравноправност. Међутим, руска елита већ дуго одбија да поверује у неравноправност као у „носећу структуру“ поретка после хладног рата. Руска елита је искрено мислила да је то заправо нека врста обмане, а да западњачки партнери само хоће да се ставе у повољнији положај за преговоре. И поред тога, Русија може да очекује неравноправну, али достојну улогу у односима са Западом. Поједини припадници елите се чак и сада надају томе. Ипак, очигледно је да утицајни део Путинове администрације верује да је постојећи поредак потпуно уништио националне интересе Русије, те се мора променити.

Стога је Украјина само географско место сукоба који далеко превазилази украјинску државну границу. Уколико буде постигнут договор у погледу Украјине, то ће бити само предах. Наиме, Русија и њени потенцијални савезници немају довољно инструмената да у скоројој будућности промене статус кво.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Aleinikov, A. V., Sunami, A. N. (2022). Risk-reflections design factors: Conflict lines of cleavages. *Vestnik of Saint Petersburg University. Philosophy and Conflict Studies*, (38), 382–396. doi: [10.21638/spbu17.2022.310](https://doi.org/10.21638/spbu17.2022.310) [In Russian]
- Boulding, K. (1962) *Conflict and Defence. A General Theory*. New York: Harper & Brothers
- Clinton, B. (2022, April 7). I tried to put Russia on another path. *The Atlantic*. Available at: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2022/04/bill-clinton-nato-expansion-ukraine/629499/>
- Coser, L. (1956). *The functions of social conflict*. New York: The Free Press
- Dahrendorf, R. (1958). Toward a Theory of Social Conflict. *The Journal of Conflict Resolution*, (2), 170-183
- D'Anieri, P. (2019). *Ukraine and Russia: From Civilized Divorce to Uncivil War*. Cambridge: Cambridge University Press
- Friedman, T. L. (1991, December 21). Soviet Disarray. Yeltsin says Russia seeks to join NATO. *The New York Times*, p. 5. Available at: <https://www.nytimes.com/1991/12/21/world/soviet-disarray-yeltsin-says-russia-seeks-to-join-nato.html>
- Krisberg, L. (1973). *Sociology of Social Conflict*. New Jersey: Prentice-Hall
- Putin, V. V. (2007, February 10). Speech and the following discussion at the Munich Conference on Security Policy. Available at: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>
- Putin, V. V. (2014, March 19). Address by the President of the Russian Federation. Available at: <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20603> [In Russian]
- Putin, V. V. (2022, February 24). Address by the President of the Russian Federation. Available at: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67843>
- Roberts, K. (2017). Understanding Putin: The politics of identity and geopolitics in Russian foreign policy discourse. *International Journal*, (72), 28–55. doi: [10.1177/0020702017692609](https://doi.org/10.1177/0020702017692609)
- Rywkin, M. (2014). Russia: Mythology in the service of realpolitik. *American Foreign Policy Interests*, (36), 195–200. doi: [10.1080/10803920.2014.925345](https://doi.org/10.1080/10803920.2014.925345)
- Simmel, G. (1955). *Conflict*. New York: The Free Press
- Strebkov, A. I., Sunami, A. (2014). Conflictology of responsibility. In: E. N. Lisanyuk, V. Y. Perov (eds.) *Philosophy of responsibility*. Saint-Petersburg: Nauka [In Russian]

APPENDIX / ПРИЛОГ

Слика 1 / Figure 1

Слика 2 / Figure 2